

BELGIE-BELGIQUE
P.B.
2600 BERCHEM
8/3615

Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk

Marie-Josélaan 73
2600 Berchem
tel. 03-218 59 01
fax. 03-218 45 23

info@vsvw.be
corporate.skynet.be/vsvw
www.vrijwilligerswerk.be

VSVW
VZW

tACTIEF

trimestriële uitgave

februari - maart - april 2004

jaargang 22

nummer 9

afgiftekantoor

2600 Berchem 1

2° Afdeling P303095

oudere vrijwilligers

cijfers en visies

deskundig en actief

geëngageerd & participatief

COLOFON

Redactiecomité:

Raf De Zutter: afgevaardigd beheerder, voorzitter
Eva Hambach, Hilde Wijmandt, Anne Adé, Inge Hatse

Eindredactie: Hilde Wijmandt

Verantwoordelijke uitgever: Raf De Zutter

Ontwerp & Drukwerk:

Drukkerij Halewijn n.v. Antwerpen

Cartoon:

Kitw

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotocopie, microfilm, elektronisch of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Artikels zijn steeds welkom op ons redactie-adres:
Marie-Josélaan 73 te 2600 Berchem.

Verschijnt vier maal per jaar.

Ondertekende artikels vallen onder de verantwoordelijkheid van de auteur en vertolken niet noodzakelijkerwijs de mening van het redactiecomité. De redactie behoudt zich het recht om artikels in te korten.

Lid worden of blijven in 2004

In opdracht van de Vlaamse overheid werken we voor en samen met kleine en grote organisaties, het Brussels en de Provinciale Steunpunten Vrijwilligerswerk, de Koning Boudewijnstichting en de overheid, om het vrijwilligerswerk intersectoraal te versterken en te ondersteunen.

Vanuit deze centrale positie ontwikkelen we de nodige expertisie om allerhande vormingsinitiatieven te realiseren en projecten te coördineren, om de positie en de waardering van de vrijwilligers in de samenleving te verbeteren en om hen een stem te geven op beleidsniveau.

Dit recht van spreken, verwerven we door de leden die we vertegenwoordigen. **DAAROM!**

Lidgelden 2004

- € 25,00 voor vrijwilligersorganisaties zonder subsidies (1 tijdschrift)
- € 25,00 voor niet-vrijwilligersorganisaties die graag op de hoogte blijven (1 ex.)*
- € 50,00 voor gesubsidieerde organisaties met 1 of 2 voltijdse personeelsleden (2 ex.)*
- € 75,00 voor gesubs. vrijwilligersorganisaties met 3 tot 6 voltijdse personeelsleden (4 ex.)*
- € 100,00 voor gesubs. vrijwilligersorganisaties met 7 tot 10 voltijdse personeelsleden (6 ex.)*
- € 250,00 voor grote gesubsidieerde organisaties met meer dan 10 voltijdse personeelsleden (10 tijdschriften*)

**u moet ons evenveel namen van mensen of diensten meedelen, anders kunnen wij u geen correcte service beloven.*

Individuele abonnementen op **tAKTIEF** worden uitsluitend voorbehouden aan individuen.

Een jaarabonnement kost hen € 10,00 waarvoor geen factuur wordt opgemaakt.

Met de bestelbon achteraan of via hilde.wijmandt@vsvw.be kan u zich inschrijven. Betalen mag op rek.nr. 411-8057901-16.

Z e zijn zó talrijk

de 50 +’ers

RAF DE ZUTTER,
VOORZITTER

Er was eens een tijd dat men uitkeek naar de 65: einde van de loopbaan, een uurwerk als afscheidscadeau en de poort open naar een rustig en vrij leven.

Deze periode is voorbij; het percentage van de actieve beroepsbevolking boven de 50 jaar daalt drastisch. Het onbegrensd geloof in de efficiëntie van de generatie tussen de 30 en 50 jaar manifesteert zich niet enkel in de politiek, maar ook in de bedrijfsweld. De 50-plusser krijgt tijd zat en zou bij gebrek aan beter, zich meer inzetten voor het vrijwilligerswerk. In sommige kringen - vooral in politieke - denkt men dat de 50-plussers nu pas het vrijwilligerswerk hebben ontdekt. Deze zienswijze doet onrecht aan de duizenden mannen en vrouwen, die ongeacht hun beroepssituatie, en vaak met beperkte vrije tijd, zich als vijftigers en zestigers steeds ingezet hebben voor 't vrijwilligerswerk. Hun engagement is uiteraard afhankelijk van de kwantiteit van de beschikbare tijd, maar is vooral gebaseerd op persoonlijke motieven. Volgens de VRIND-gegevens primeren sociale en maatschappelijke motieven bij de generatie boven de 50.

De grotere beschikbaarheid en nieuwe arbeidsformules creëren nieuwe mogelijkheden. De regelgevende overheid heeft zich nog onvoldoende aangepast aan deze nieuwe toestand en belemmert nog teveel de toegang tot het vrijwilligerswerk. Daarom hebben wij geijverd voor de afschaffing van de meldingsplicht voor de gepensioneerden, die vrijwilligerswerk willen doen. Omdat het een zinloos reglement is, daar een vrijwillige onbezoldigde activiteit niet strijdig is met de pensioenwetgeving.

Daarom vragen wij dat het statuut van bruggepensioneerden geen belemmering mag zijn om vrijwilligerswerk te doen. Omdat de overheid deze mensen behandelt als werklozen, die beschikbaar moeten blijven op de arbeidsmarkt. Maar de bruggepenseerde moet niet meer beschikbaar blijven dus is deze regel nutteloos en belemmerend voor de vrijwilliger-bruggepenseerde.

Daarom pleit de Hoge Raad voor Vrijwilligers in zijn advies aan de Minister van Sociale Zaken over het wetsvoorstel over de rechten van de vrijwilligers voor afschaffing van alle reglementen, die een hinderpaal zijn voor uitkeringsgerechtigden om vrijwilligerswerk te doen. Bij de uitkeringsgerechtigden rekenen wij niet alléén gepensioneerden, maar ook werklozen, arbeidsongeschikten, personen met een handicap, bejaarden met een gewaarborgd inkomen en mensen met een leefloon.

In het Internationaal Jaar van de Vrijwilligers werden in Vlaanderen de schijnwerpers gericht op de 50-plussers.

Bij gelegenheid van de Week van de Vrijwilliger wil de Vlaamse overheid nog meer 50-plussers aansporen om zich vrijwillig in te zetten. De Minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen wil in haar sectoren de 50-plussers in het zonnetje zetten. Best zo, want de Vlaamse overheid heeft nog heel wat te doen voor de erkenning en ondersteuning van het vrijwilligerswerk. Dit kan een wenk zijn voor de toekomstige beleidsvoerders. Daarom waarderen wij dit initiatief.

Cijfers en statistieken

Wat vertellen ze ons?

CHRIS VERTRAETE

ONDERVOORZITTER

*“De jeugd van tegenwoordig? Welke 50+’er leidt dit in goede banen?”
Vlaams minister Adelheid Byttebier wil met deze affichecampagne
nog meer 50+’ers aansporen om zich in te zetten als vrijwilliger.*

Maar hoe zit het met het vrijwilligerswerk van de 50+ers?

Het antwoord op die vraag is om meerdere redenen niet eenvoudig. Er zijn weinig resultaten van representatieve onderzoeken beschikbaar. Bovendien zijn er verschillen in de definities van vrijwilligerswerk die in onderscheiden onderzoeken worden gebruikt. Ook de indeling in leeftijdsgroepen komt niet altijd overeen. Omdat een beetje achtergrondinformatie ons belangrijk lijkt, zetten we enkele beschikbare gegevens over de situatie in Vlaanderen op een rijtje. Maar we beginnen met een zeer summere blik over de grenzen.

“Exacte cijfers over het totaal aantal oudere vrijwilligers in de Europese Gemeenschap ontbreken. Gebaseerd op deelname aan het vrijwilligerswerk van 10% van de 50-plussers komt ‘Gone out Europe’ op een voorzichtige schatting van 2,4 miljard uren per jaar. De werkelijke cijfers liggen waarschijnlijk aanzienlijk hoger, want in verschillende onderzoeken ligt het percentage oudere vrijwilligers rond de 20%”¹

In Nederland blijkt het aantal oudere vrijwilligers de laatste jaren toe te nemen. In 1999 deden minder jongere mensen vrijwilligerswerk dan in 1996

18-24 jaar: 25% → 27%

25-34 jaar: 24% → 29%

35-44 jaar: 41% → 46%

Rond de 65 zijn juist meer vrijwilligers te vinden (36% in 1999 tegen 29% in 1996). In 2000 is de

deelname van ouderen constant gebleven, evenals die van jongeren. Er is sprake van een groei van het aantal vrijwilligers in de leeftijdscategorie van 25 – 35 jaar.”²

Ook uit Canadese cijfers blijkt dat het aantal oudere vrijwilligers (55 – 64) stijgt: van 27% in 1987 naar 30% in 1997.³

“Eén op de vijf Vlamingen is vrijwilliger” is de laatste jaren haast een staande uitdrukking geworden. Maar is ook één op de vijf ouderen actief als vrijwilliger? Hoeveel tijd besteden ze aan hun vrijwilligerswerk? Wat motiveert hen?

In een hoofdstukje over vrijwilligerswerk in de uitgave “Jongeren en cultuur in beweging”⁴ vinden we volgende cijfers over vrijwilligerswerk volgens leeftijd in 1996.

Leeftijd	<25	25/34	35/44	45/54	55/64	65+
Vr.werk %	18,70	13,70	18,90	15,70	15,00	11,30
Uren/week	12,00	4,14	6,21	5,54	10,15	6,67

In VRIND 1998⁵ lezen we: “Een klein vijfde van de bevolking zegt regelmatig vrijwilligerswerk te doen. (...) Het aantal vrijwilligers is vrijwel gelijkmatig verspreid over de leeftijdsgroepen, met een iets lagere score voor de 25-35-jarigen en de 65-plussers.” VRIND omschrijft vrijwilligerswerk als “Zichzelf onbezoldigd inzetten voor anderen of voor een ideaal.”

¹ Uit “Levenservaring voor de ervaring van je leven in het vrijwilligerswerk”, uitg. NOV en sVM, Utrecht, 1997. Het NOV en de sVM zijn thans gefusioneerd tot “CIVIQ, instituut vrijwillige inzet”, Plomporengracht 17, 3512 CB Utrecht.

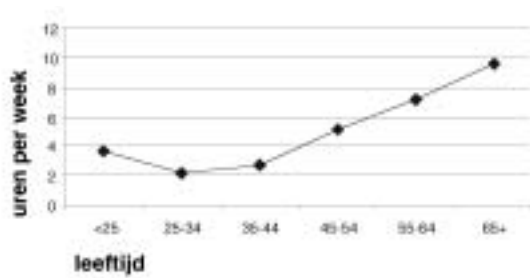
² Uit Drs. H.J. Meeuws “Levensbeschouwelijk vrijwilligerswerk beziend of zieltogend”, uitg. Actioma, 's-Hertogenbosch, 2002

³ “Caring Canadians, Involved Canadians. Highlights from the 1997 National Survey of Giving, Volunteering and Participating”, uitg. Ministry of Industry, Ottawa, Ontario, 1998

⁴ M. Elchardus e.a. “Jongeren en cultuur in beweging”, uitg. Davidsfonds, Leuven, 1997

⁵ “VRIND Vlaamse Regionale Indicatoren”, uitg. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek, Brussel, 1998

In VRIND 1999⁶ vinden we een grafiek met de tijdsduur die per leeftijd aan het vrijwilligerswerk wordt besteed.

In 1999 publiceert de onderzoeksgroep TOR van de V.U.Brussel het rapport “Participatie in Vlaanderen”⁷ In het hoofdstuk over ‘Vrijwilligerswerk en intergenerationale zorg’ worden enkele bladzijden besteed aan het “al dan niet verrichten van vrijwilligerswerk in het kader van een vereniging of instelling”. Uit dit hoofdstuk halen we volgende gegevens.

Leeftijd	% van de populatie anno 1999	
	Ja	Neen
18-35	20,00	80,00
36-55	22,00	77,60
56-75	15,70	84,30
Totaal	19,70	80,30

Spreading van deze vrijwilligers, naargelang hun tijdsinvestering per week.

Leeftijd	Weinig 0 tot 1 u.	Midden 1.15 tot 3 u.	Veel 3.22 tot 40 u.
Gemiddeld	0,55	1,50	8,20
18-35	27,80	36,70	35,60
36-55	35,50	38,20	26,40
56-75	20,70	27,60	51,70
Totaal	29,40	35,10	35,50

In haar onderzoeksrapport over “Stijlen van vrijwilligheid bij de hulpdienstvrijwilligers van Rode

Kruis-Vlaanderen”⁸ citeert L. Hustinx cijfers over vrijwilligerswerk in Vlaanderen uit een onderzoek van Prof. L. Bollaert e.a. over ‘Toerisme, recreatie en vrije tijd in Vlaanderen anno 2000’

Leeftijd	% van de populatie
18-24	15.4
25-34	17.4
35-44	20.5
45-54	20.5
55-64	15.7
65+	10.4

Het meest recente onderzoek over vrije tijd en tijdsbesteding van ouderen in Vlaanderen werd uitgevoerd door het CBGS⁹. Deze studie geeft een iets bescheidener beeld van de vrijwillige inzet van ouderen. Volgens deze studie verricht slechts 10 % van de 55-plussers minstens één keer per maand vrijwilligerswerk in het kader van een vrijwilligersorganisatie. Gelijklopend met hiervoor geciteerde gegevens stelt deze studie vast dat de inzet afneemt met de leeftijd, vooral bij vrouwen.

Verschilt de motivatie bij de ouderen van de motivatie van de andere leeftijdsgroepen? Ook hier zijn de onderzoeksgegevens schaars. VRIND 1998¹⁰ geeft het overzichtje op volgende pag.

Wat leren ons deze cijfers en gegevens? Zoals in het begin van het artikel al werd gesteld gaat elk onderzoek uit van een eigen definitie van vrijwilligerswerk en lopen de cijfers wat uiteen. Het is moeilijk om ze met elkaar te vergelijken en gewaagd om conclusies te trekken. Toch zetten we, bij wijze van afronding, enkele punten op een rijtje.

Ten overstaan van andere bevolkingsgroepen blijken de ouderen in het vrijwilligerswerk ondervertegenwoordigd te zijn. Positief bekeken zouden we dan kunnen stellen dat er bij de 50-plussers nog een potentieel aan nieuwe vrijwilligers te vinden is. Buitenlandse cijfers bevestigen dit.

6 “VRIND Vlaamse Regionale Indicatoren”, uitg. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek, Brussel, 1999
7 M. Elchardus e.a. “Participatie in Vlaanderen. Een beschrijving van de deelname aan het verenigingsleven en het vrijwilligerswerk in Vlaanderen”, uitg. Onderzoeksgroep TOR, V.U.Brussel, Brussel, 1999

8 L. Hustinx e.a. “Stijlen van vrijwilligheid bij de hulpdienstvrijwilligers van Rode Kruis-Vlaanderen” Uitg. Faculteit Sociale Wetenschappen, Departement Sociologie, K.U.Leuven, 2001

9 Michèle Houben, Veerle Audenaert, Dimitri Mortelmans, Vrije tijd en tijdsbesteding. In : Jacobs, Vanderleyden, Vanden Boer (Red.), “De leefsituatie van ouderen (55+) in Vlaanderen (2003)”, CBGS-publicaties, Brussel, 2004

10 “VRIND Vlaamse Regionale Indicatoren”, uitg. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek, Brussel, 1998

Leeftijd	<25	25-34	35-44	45-54	55-64	65+
Inzetten voor anderen	55,0	56,3	55,2	58,0	52,8	58,9
Mensen ontmoeten	54,0	55,9	55,2	49,8	55,6	48,3
Aangenaam om te doen	44,5	44,5	44,5	44,5	44,5	44,5
Verbreding levenservaring	40,5	34,2	32,5	34,3	27,2	17,9
Om actief te blijven	19,0	26,1	23,1	33,9	40,6	47,0
Nieuwe vaardigheden opdoen	41,0	22,5	16,4	16,3	14,4	9,3
Dingen doen waar men goed in is	16,5	16,2	19,8	20,4	20,6	18,5
Sociale erkenning	7,5	17,6	19,4	18,0	11,7	15,9
Religieuze/politieke overtuiging	7,5	12,2	15,7	15,9	11,7	19,2
Resultaten van inspanning zien	12,5	10,4	9,0	6,9	6,1	7,3
Andere	2,0	1,4	0,8	1,2	2,2	0,6

Bovendien laten de onderzoeken uitschijnen dat ouderen veel tijd steken in hun vrijwilligerswerk. Dat brengt ons tot de conclusie dat investeren in een zoektocht naar nieuwe oudere vrijwilligers lonend kan zijn.

We stellen ook vast dat ouderen eigen beweegredenen hebben om zich te engageren. Levenservaring en nieuwe vaardigheden opdoen speelt voor hen nog nauwelijks een rol.

‘Actief blijven’ daarentegen blijkt een sterke motivator te zijn.

Samenvattend kunnen we stellen dat een gerichte campagne om meer ouderen bij het vrijwilligerswerk te betrekken zinvol is en kans heeft op slagen. Maar laten we toch niet vergeten dat de meeste vrijwilligers vrijwilliger geworden zijn omdat iemand het hen persoonlijk gevraagd heeft.

Wat met zoveel vrije tijd...

ANN DUYSTERS

PROVINCIAAL STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK ANWERPEN

In de extra mini-editie van de Weliswaar noemt men “de toename van het aantal 50-plussers een troef, vooral dan voor de zorgsector, en dit omdat ze een enorm kapitaal aan kennis van zaken, levenservaring en maturiteit vertegenwoordigen. Ze zijn de perfecte partners in het zoeken naar concrete oplossingen voor nieuwe zorgvragen. Om aan de zorgbehoefte te voldoen wordt nu al in grote mate beroep gedaan op heel wat bereidwillige 50-plussers. De uitdaging bestaat erin deze grote groep potentiële vrijwilligers te prikkelen voor het vrijwilligerswerk.” En dit niet enkel in de zorgsector!

Vijftigplussers en hun vrije tijd

Het aantal 50-plussers neemt toe in aantal. Daarnaast blijken ze dikwijls ook over meer vrije tijd te beschikken dan de -50-ers. Vlaanderen heeft immers op dit moment een lage arbeidsparticipatie van 50- tot 65-jarigen, als je het met andere landen vergelijkt, een trend die in de toekomst waarschijnlijk niet kan bestendig worden.

Maar wat doen deze jonge, maar ook de oudere ouderen, met die vrije tijd? Onderwerpen als ‘blijven leren’ slaan aan, getuige de massa’s internetcursussen die aangeboden worden aan jongere en oudere senioren, en het ontstaan van universiteiten vrije tijd en derde leeftijd. Daarnaast scoren reizen en vakantie en alles wat met gezondheid, lichaamsbeweging en sporten te maken heeft, heel hoog. Er ontstaan eigen maga- en e-zines en eigen evenementen, die vooral oog hebben voor deze onderwerpen.

Duidelijk is dat de jonge en oudere ouderen van vandaag zelf willen bepalen hoe, wanneer en met wie ze hun vrije tijd doorbrengen. Variatie is belangrijker dan vroeger. En ze combineren naar hartelust!

Is een generatie met deze kenmerken nog te vinden voor vrijwilligerswerk?

Er bestaat een heel circuit aan **vrijwilligerswerk door en voor ouderen** dat traditie heeft. Sommige “structuren” zijn specifiek van ouderen voor oude-

ren: de ouderenorganisaties (zie artikel over het O.O.K.), de lokale dienstencentra, de seniorenraden.

Ouderen blijken nood te hebben aan specifieke vormen van integratie in hun omgeving en participatie aan het sociale leven, en dit zowel op vlak van verenigingen, sport, vorming, ...

Volgens een onderzoek in 2001 blijft het **verenigingsleven** een belangrijke plaats innemen bij ouderen. Iets meer dan de helft van de 55-plussers zegt lid te zijn van één of andere vereniging, wat natuurlijk nog niets zegt over hoe dikwijls ze deelnemen, en nog minder of ze er ook als vrijwilliger werken. Een kwart van de 55-plussers is lid van een bond van gepensioneerden. Er is wel een daling van dat lidmaatschap van verenigingen, en zeker van de bonden, het laatste decennium. De meeste senioren blijken lid te zijn van verenigingen, omwille van de gezelligheid en de contacten met anderen.

2,6 % van de 55- tot 64-jarigen zou bestuurslid zijn in het **sociaal-cultureel** werk, en evenveel in de amateuristische **kunstbeoefening**. Dit wordt ook gecombineerd: ouderen die een actieve rol spelen in het verenigingsleven zijn meestal ook op andere terreinen actief en hebben vaak nog andere interesses. Uit dezelfde enquête blijkt dat één op de tien ouderen (55-plus) zich als vrijwilliger inzetten in 2001.

De lokale **dienstencentra** bieden ontmoetingsruimte aan senioren, organiseren informatieve en recreatieve activiteiten en ondersteunen de thuiszorg, de mantelzorg en vrijwilligers. Zij zien vrijwilligerswerk als een doel op zich, om ouderen, die verantwoordelijkheden en sociale contacten van het werk, of de zorg voor kinderen, verliezen, zinvol en actief te laten participeren. Zo blijven ouderen zich persoonlijk ontplooiën en contact houden met de maatschappij. In de lokale dienstencentra zijn honderden vrijwilligers actief op allerlei terreinen: begeleiden van cursussen, organiseren van activiteiten, inzet in de thuiszorg, ...

De deelname van ouderen aan het plaatselijk beleid wordt mogelijk gemaakt door de gemeentelijke **ouderadviesraden** of **seniorenraden**. Deze vrijwilligers brengen op eigen initiatief of op vraag van de gemeente advies uit over materies die ouderen aanbelangen. Deze raden bestaan nog niet in elke gemeente. In de gemeentelijke cultuurraad of welzijnsraad wordt er ook een vertegenwoordiger opgenomen van de ouderen. Vrijwillige

ouderen-consulenten begeleiden de ouderenadviesraden.

Los van de ingeburgerde structuren met vrijwilligers, vinden we ze ook waar het hun favoriete tijdsbestedingen betreft: vorming, sport, uitstapen, ... maar cijfers zijn moeilijker te vinden.

In de **vorming** worden 'peer mentoren', begeleiders die min of meer dezelfde leeftijd en gelijkaardige ervaringen hebben, al dan niet vrijwillig ingeschakeld. Dat veel senioren mee willen met de tijd en grenzen verleggen, wordt duidelijk bij Telepolis Antwerpen. Ongeveer 60 % van de deelnemers aan computerlessen lijkt 50-plusser te zijn. Telepolis maakt de opleidingen nog toegankelijker met korte praktische modules, zoals 'ontdek de PC' en internet-initiatie. Vrijwillige senioren, vertrouwd met PC, digitale consulANT-en gedoopt, zijn tijdens de lessen aanwezig als persoonlijke assistenten. Ook de ouderenorganisaties en lokale dienstencentra leveren grote bijdragen op vlak van vorming door (vrijwillige) ouderen aan ouderen.

In de **sport** bestaat eveneens een trend om leeftijdsgenoten op te leiden voor de (vrijwillige) begeleiding van ouderen. Met de leeftijd daalt de sportbeoefening, maar ouderen sporten sowieso veel meer dan dertig jaar terug. Vooral wandelen en fietsen is in. Slechts een minderheid sport in georganiseerd verband, maar dat gaat toch om een kleine 40 %. De ouderenorganisaties hebben dit goed begrepen en werken een op maat gesneden - door oudere vrijwilligers gedragen - sportaanbod uit. Maar ook BLOSO heeft zijn sportdagen voor ouderen en de gemeentelijke sportdiensten hebben eveneens oog voor een aangepast aanbod. Daarbij weet men goed dat men het liefst sport met en begeleid wordt door leeftijdsgenoten.

Voor **cultuurparticipatie** geldt hetzelfde als voor sport, zij het minder uitgesproken. De participatie daalt met de leeftijd, maar ligt aanzienlijk hoger dan vroeger. Opnieuw vinden we die belangstelling terug bij de ouderenorganisaties. Maar ook culturele centra hebben er aandacht voor. Het is niet toevallig dat initiatieven zoals Rimpelrock kunnen ontstaan. Op vlak van cultuur zijn ouderen vooral als bestuursleden zelf verantwoordelijk voor het organiseren van activiteiten.

En in de **zorgsector**? Cijfers zijn niet echt voorhanden. Voorbeelden van 50-plussers die zich graag inzetten voor zorginitiatieven zijn anders gemakkelijk te vinden. Zoals het Antwerpse 'Aandacht

voor senioren' waar leeftijdsgenoten op bezoek gaan bij elkaar, palliatieve hulpverlening aan huis, talrijke ziekenverenigingen. Omdat gezondheid een onderwerp is dat hen bezig houdt, begrijpen oudere vrijwilligers dikwijls veel beter wat er in hun (zieke) leeftijdsgenoten om gaat. Wel vinden we hier vooral vrouwen terug.

Hoe prikkel je vijftigplussers voor het vrijwilligerswerk?

Rode draad voor het vinden van senioren-vrijwilligers blijkt de **affiniteit** en de bereidheid tot inzet **van leeftijdsgroep voor leeftijdsgroep** te zijn. Dit verklaart ook dat sommige verenigingen met oudere bestuursleden klagen over de moeilijkheid om jongere bestuursleden in te schakelen, een fenomeen dat zich ook voordoet wanneer je de leeftijds kloof tussen 70-plus en 50-plus incalculeert. Niet alleen in vrijwilligerswerk, ook in het bedrijfsleven heeft men het belang ontdekt van dit 'peer group'-fenomeen.

Toch is dat criterium niet alleen zaligmakend.

De begeleiding of de functie van **mentor** wordt ook in betaald werk als mogelijke jobcreatie voor oudere werknemers beschouwd. Onderzoek toont aan dat met de leeftijd ouderen vooral sociale vaardigheden (die mentoren worden toegeschreven) voelen stijgen. De capaciteit '**omgaan met anderen**' stijgt vanaf vijftig. De job van mentor of raadgever ook voor andere generaties, is hen op het lijf geschreven. Hier lijkt een uitdaging weggelegd voor alle organisaties met een heterogene vrijwilligersgroep: adviesfuncties zijn gedroomde vrijwilligersjobs voor vijftigplussers.

Belangrijk is om van hun **sterke kanten** uit te gaan. Steeds opnieuw komen onderwerpen als ervaringsdeskundigheid, beroepservaring, levenservaring, knowhow, maturiteit, ... terug.

Ga er bovendien vanuit dat ze over veel vrije tijd beschikken. Uw vraag kan voor hen een nieuwe zinvolle tijdsbesteding vormen.

Spreek hen aan met **wat ze zo belangrijk vinden**. Er valt beroep te doen op hun behoefte aan een gevarieerde vrijetijdsbesteding, het houdt hen in beweging en in contact met de maatschappij, competenties worden onderhouden, men blijft een maatschappelijke betekenis hebben.

Hou rekening met hun **stijl van aanpassen en leren**. Oudere volwassenen zijn vooral bereid zich aan te passen aan nieuwe omstandigheden wanneer men, onder andere, aandacht heeft voor hun ervaringsdeskundigheid en het nut van hun eigen omstandigheden. Als er nieuwe dingen moeten geleerd worden, wat ze ook willen, dan is het tempo belangrijk, het creëren van een rustige sfeer zonder competitie, bij voorkeur onder begeleiding van een leeftijdsgenoot, die goed kan inschatten bij welke gekende vaardigheden iets aansluit. Al doende leren scoort hoog, hetzij in groep, hetzij individueel, hetzij onder begeleiding van een leraar, al naargelang het onderwerp.

En vergeet vooral niet om het **gezellig** te houden en de contacten met anderen te bevorderen. Wat hen zo in het verenigingsleven boeit, kan u hen ook bieden in uw organisatie!

M eer en oudere ouderen

dan ooit

9

MIE MOERENHOUT
DIRECTEUR OOK

Elk jaar verhoogt de levensverwachting met een seizoen, een overwinning van de mens. Dit betekent dat het aantal ouderen binnen de totale bevolking systematisch verhoogt: de 60-plussers vertegenwoordigen nu reeds 22 % van de Vlaamse bevolking. België telt zo'n 1200 honderdjarigen.

Deze positieve teneur met meer ouderen, oudere ouderen heeft zijn weerslag op de hele maatschappij.

Meer ouderen... en mogen die er werkelijk zijn?

In de politiek is de aandacht voor de ouderen beperkt, tenzij over de pensioenen en de betaalbaarheid van de zorg wordt gedebatteerd.

In een inclusief beleid dat alle maatschappelijke groepen integraal benadert, is het gevaar reëel dat de ouderen te weinig worden gehoord.

Een tweede gevaar is dat waar specifieke maatregelen of aandachtspunten nodig zijn, deze niet aan bod komen.

Waren vroeger de ouderen de politieke leiders en de mensen die door de familie met respect behandeld werden, is op dit vlak een ommezwai gebeurd. Politiek verantwoordelijken van meer dan 50 jaar zijn een curiosum. Ook al willen 50-plussers maatschappelijke verantwoordelijkheid dragen, moeten ze plaats ruimen voor de jongere generaties.

Nochtans denken de ouderen dat een maatschappij van verschillende leeftijden in de totaliteit bestaat en best functioneert door het samenspel van de verschillende generaties.

Vaak hebben ouderen de indruk dat ze als kinderen met een snoepje in de hand (gratis en goedkoop openbaar vervoer bijvoorbeeld) blij moeten zijn, maar dan ook geacht worden te zwijgen.

Meer mensen dan ooit zijn pensioengerechtigd.

En ondanks alle berichten over de rijkdom bij de ouderen, zijn vele ouderen genoodzaakt spaarzaam te leven. Maar als de kleinkinderen komen, dan kan er altijd nog iets af. Dit leert ons wat over de warmte en de betrokkenheid van de ouderen bij

hun kinderen en kleinkinderen. Als over ouderen wordt gesproken, gaat het vaak enkel over zorg. Nochtans is de overgrote meerderheid gezond en zelfstandig. Deze grote groep wil iets betekenen in de maatschappij, wil het leven volwaardig voortzetten, wil participeren op elk niveau.

Op de arbeidsmarkt is de tendens jarenlang een beleefde uitstoot van 'de oudere werknemers' geweest tengevolge van een ondermaats functionerende economie. Blijkbaar is men reeds oudere werknemer op 45 jaar, dit betekent 20 jaar werken en 20 jaar beschouwd worden als oudere werknemer aangezien de wettelijke pensioenleeftijd op 65 jaar ligt. Gemiddeld wordt gewerkt tot 57 jaar. Ondanks dat het beleid nu de roepende kracht is om mensen tot op latere leeftijd aan het werk te houden, geeft de overheid de grote bedrijven nog steeds de toelating om 50-jarigen met brugpensioen te sturen omwille van economische problemen of herstructureringen.

Een studie van het HIVA van 1995 waarschuwde de arbeidsmarkt om 'het kind niet met het badwater weg te gooien', maar de tendens is blijven doorgaan. Meer nog, de verwachting van een vroegtijdige uitstap en gemiddeld 30 pensioenjaren als de eeuwige vrijheid, de eeuwige vakantie blijft rooskleurig voorgesteld.

En als de 'oudere werknemer' deze aanrader niet opvolgt, verklaren collega's en directie deze persoon uitgeblust, enkel op geld uit te zijn; zodat gemotiveerde werknemers met pensioen gaan onder invloed van de sociale druk. Werknemers van 50-plus krijgen ook minder opleidingskansen waardoor ze automatisch minder meekunnen met de vernieuwingen.

Sommige bedrijven hebben het nefaste gevolg van het verlies van de werknemers van 45-plus ingezien, zij beseffen dat het werknemerspotentieel best samengesteld wordt door jonge, energieke, recent en goed opgeleide personeelsleden naast oudere werknemers met ervaring, inzicht en probleemoplossend gedrag, rustiger en met meer relativeringskunst.

Door deze hersenspinsels en realiteiten is het fenomeen van ageïsme voelbaar. Ageïsme is de stereotypering en de daaruit voortvloeiende negatieve beeldvorming en discriminatie omwille van de leeftijd. De ouderenpopulatie bestaat uit 2 of 3 generaties wat een bewijs moet zijn van de grote verschillen binnen deze groep en de noodzaak om veralgemeningen te weren.

Het merendeel van de ouderen zijn ouder en grootouder, en meer en meer ook overgrootouder. In die rol zijn ze niet enkel babysit en de persoon die de karweitjes opknapt, maar ze zijn ook de geschiedenisvertellers, de doorgevers van de familie kennis en de dorpsevolutie. Kinderen en kleinkinderen vinden vaak bij de ouderen een steun en toeverlaat, en vooral een rustig luisterend persoon met tijd. De ouderen staan in een andere positie waarbij ze de dingen met rust kunnen overschouwen en tijd kunnen geven aan de mensen. Voor hen is de druk van de ketel als ouder, als werknemer, als constructeur van het eigen leven en dat van het gezin.

Ouderen die een bijzondere kennis hebben, een flinke prestatie leveren of hun creativiteit gebruiken, worden gewaardeerd en zelfs geroemd. Zij zijn het bewijs dat de theorie van disengagement, wat een achteruitgang van alle functies en het afhaken door de ouderen zelf betekent, niet helemaal klopt. Zo wordt niet gediscussieerd over de leeftijd van Rik Poot, van Dora Van der Groen, en andere beroemdheden. Zij worden gewaardeerd om wat ze doen. Zij bewijzen de competentie van ouderen.

De andere ouderen zijn met al hun vaardigheden aanwezig en bedrijvig in onze maatschappij, sommigen meer in stilte, anderen meer op de voorgrond. Dit zien we onder andere in het vrijwilligerswerk. Ook daar zien we vele ouderen mee-evolveren en nieuwe dingen aanleren.

En wat vooral opvalt is de immens grote diversiteit tussen de ouderen, niet alleen een leeftijdsverschil van 50 jaar, maar ook in gezondheid, kennis en kunde, interesse en activiteit, financiële verschillen, seksuele geaardheid, relaties, maar ook de ouderen van vreemde origine vormen een deel van het veelkleurig palet, en alle ouderen hebben een individuele biografie, wat de diversiteit aanscherpt.

Vele ouderen zijn bezige bijen met een volle agenda. Ook al wordt het leven rustiger op een eigen tempo voortgezet, en wordt genoten van de vrijheid en de eigen keuzes, toch wordt heel veel gerealiseerd door gepensioneerden.

Vrijwilligerswerk in alle denkbare domeinen trekken ouderen aan: van compostmeester tot wereldwinkel, van babysitt tot palliatieve hulpverlening, van bestuurslid in een vereniging tot reisbegeleider of lesgever in diverse cursussen, van vertel-oma bij de kleuters tot webmaster voor een jeugdbeweging, de hulp voor kinderen en de mantelzorger, van medewerker in een OOK-werkgroep tot actieveling in een seniorenraad of sportclub, van bezoeker bij residenten in het rusthuis tot het rondbrengen van bibliotheekboeken in het ziekenhuis, enz. Zonder de inzet van duizenden oudere vrijwilligers zouden vele sectoren grote hiaten kennen. Dit ruime veld waarin vele oudere vrijwilligers actief zijn, heeft hen een plaats gegeven in de Hoge Raad voor de Vrijwilligers. Een gratis belangeloos engagement heeft bijzonder veel waarde, zowel voor de samenleving als voor de vrijwilliger zelf.

De overheid lonkt naar de 50-plussers om als vrijwilligers aan de slag te gaan. Is de actie naar de ouderen in overeenstemming te brengen met de zekerheid dat meer 50-plussers op de arbeidsmarkt actief dienen te blijven om de sterkte van de Sociale zekerheid te bewaren? Of omgekeerd, als ouderen uit het arbeidsleven geweerd worden, komen ze plots in aanmerking om massaal vrijwilligerswerk te gaan doen. Via het OOK zien we die honderden, duizenden oudere vrijwilligers bezig in de ouderen-verenigingen, de ouderenbewegingen, bij de politiek en vakbondsseniores, in de dienstencentra, in de vormingscentra, in de ouderenadviesraden en in de ouderensportfederaties. Al deze organisaties bestaan voor en met ouderen; zonder het engagement van de doelgroep zelf zou dit segment van het volwassenenwerk herleid worden tot een mager karkas.

Het Vlaams Ouderen Overleg Komitee (OOK) v.z.w. is 10 jaar geleden in het leven geroepen door de ouderenverenigingen als samenwerkings- en overlegorgaan van de verscheiden ouderenorganisaties. Het is de bedoeling om samen sterk te zijn om voor het ouderenpubliek met één stem naar buiten te komen, een kracht waarmee iets te bereiken valt. Belangrijk daarbij is het vormen van gezamenlijke standpunten voor alle ouderen, waarbij de ideologie van de eigen achterban minder op de voorgrond komt. Het OOK werkt constant aan de beeldvorming over ouderen en probeert zo de stereotypering aan banden te leggen.

Reeds 10 jaar wordt geijverd voor de inspraak en participatie van ouderen op elk echelon. Daarin situeert zich de inspraak van ouderen op lokaal niveau via ouderenadviesraden en op Vlaams niveau via een Vlaamse Ouderenraad; een decreet daaromtrent wacht op de stemming en op een reëel functioneren. Om de werking van het OOK te verzekeren is een beperkt secretariaat werkzaam naast de talrijke werkgroepen en commissies. De commissies inkomen, Europa, beleidsparticipatie, Ouderenweek en Ouderenparlement, sport en bewegen, mobiliteit en de werkgroepen zorg en media doen het studiewerk, het voorbereidende werk vooraleer iets wordt bekrachtigd door de Raad van bestuur of de Algemene vergadering. Al deze groepen bestaan hoofdzakelijk uit oudere vrijwilligers, afgevaardigd door de lidorganisaties en een aantal geïnteresseerden en deskundigen.

Om meer ouderen de kans te geven mee te evolueren met de moderne technologie is Seniornet

Vlaanderen vzw opgericht en een website geactiveerd. Er wordt tevens meegewerkt met allerlei thema's en met organisaties die van belang zijn voor de ouderenpopulatie.

Tweejaarlijks wordt een Ouderenparlement georganiseerd. Dit jaar wordt vooral toekomstgericht gewerkt onder het motto 'Ouderen maken toekomst'. Thema's die daarbij aan bod komen zijn: beleidsparticipatie, sport en bewegen, intergeneratieel samenleven, multicultureel samenleven en, in het licht van de komende verkiezingen wordt het huidige beleid vanuit de ooghoeken van de ouderen overschouwd en worden via een memorandum aanbevelingen gedaan naar het nieuwe beleid toe. Zowel de werking van de 19 lidorganisaties (binnenkort 23) als de activiteit van het OOK is voor de ouderen, maar wordt ook gedragen door de ouderen. Als beroepskracht op het secretariaat van het OOK is het een boeiende ervaring samen met al deze oudere vrijwilligers bezig te zijn.

Senior Consultants Vlaanderen vzw

De afstand tussen de private sector en het vrijwilligerswerk lijkt soms mijlenver. Maar initiatieven als de Senior Consultants Vlaanderen vzw slagen er toch wel in een brugfunctie te vervullen. De vereniging bestaat immers uit mensen die een loopbaan als bedrijfsleider, hoger kaderlid of hoger ambtenaar achter de rug hebben en die hun knowhow ook ter beschikking willen stellen van het verenigingsleven. "We hebben een waaier aan talenten en specialiteiten in huis. Onze vrijwilligers bieden dan ook graag ondersteuning en informatie aan". We geven het woord aan Ludo Van Loock en peilen naar het waarom van het initiatief.

Ludo: "We willen gepensioneerden nog een zinvol bestaan geven, en het vrijwilligerswerk leent zich daar goed toe. Onze vrijwilligers hebben vooral een adviserende functie. We vergoeden hen daarvoor niet, maar vanzelfsprekend betalen we de reële kosten wel terug (kilometervergoeding, telefoon- en/of verzendingskosten,...).

Kan zomaar iedereen bij jullie komen aankloppen? "Nee, dat niet. Het ligt niet in ons doel om te concurreren op de markt van adviesbureaus, noch om arbeidsplaatsen in het gedrang te brengen. Opstartende initiatieven, sociale initiatieven, KMO's,... kunnen vragen ons in te schakelen. Alvorens we met een organisatie in zee gaan, voe-

ren we een verkennend gesprek, kwestie van verwachtingen en vragen duidelijk in kaart te brengen."

Dus, ook wij kunnen op jullie beroep doen? "Ja, in principe wel. Let op, we doen het ook niet geheel gratis hoor. De vzw rekent wel een vergoeding van € 30/halve dag aan, om de werkingskosten van de vzw te kunnen dekken. Daar bovenop moet je rekenen dat de adviseur de kosten die hij/zij maakt, ook terugkrijgt."

Op welke domeinen zijn jullie actief? "Op heel wat terreinen. Je kan voor ons terecht voor verschillende zaken: juridische vragen, problemen in verband met personeelsbeleid, financiële zaken (hoe pak je dat aan, waar moet je op letten, boekhouding...), informatica,... Vanzelfsprekend nemen we enkel opdrachten aan waarvoor we de vereiste deskundigheid in huis hebben".

Interessant voor onze lezers is dat er in elke provincie een afdeling van Senior Consultants Vlaanderen vzw actief is. Voor meer informatie of een aanvraag kan je daar terecht (contactgegevens op te vragen bij het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk).

Eva Hambach.

Ouderenparlement

organisatorisch bekeken

ANN ENGELEN

Ann is licentiate 'sociale en culturele agogiek'.

Zij werkte als educatieve medewerkster bij Impact vzw van 1985 tot 2003.

Sinds 2003 is ze in dezelfde functie werkzaam bij Vormingplus Limburg vzw.

We schrijven najaar 2000.

Ideeën voor een achtste editie van het Ouderenparlement 2001 staan op papier.

Thema wordt: ouderen in de digitale samenleving, op 7/6/01 in het Cultureel Centrum, Hasselt.

Verwacht aantal deelnemers: 600.

Initiatiefnemer is het OuderenOverlegKomitee.

OOK vzw vertrouwt de inhoudelijke en praktische uitwerking toe aan Impact vzw, projectencentrum voor- door- met ouderen... .

Traditiegetrouw worden senioren intensief betrokken bij de inhoudelijk én praktische uitwerking van 'hun' gebeuren.

1. Wat is een Ouderenparlement?

Voor het eerste Ouderenparlement moeten we ruim 15 jaar in de tijd teruggaan. Het deed een nieuwe wind waaien in de emancipatiebeweging van de ouderen (in Limburg). Het beleid, de media en andere leeftijdsgroepen waren het immers niet gewoon dat ouderen, over de grenzen van de verzuiling heen, samenkwamen om met mekaar te praten en stellingen in te nemen rond hun positie in de samenleving, met als doel deze positie te verbeteren. Impact vzw (toen nog Limburgse Vormingsinstelling vzw) nam heel de inhoudelijke en praktische organisatie op zich. De ouderen stonden centraal in de voorbereiding, tijdens de dag zelf en bij de opvolging. In de loop van 15 jaren passeerden nog zeven Ouderenparlementen de revue. Telkens stond de 'stemmenbundeling' rond een ander maatschappelijk relevant thema centraal. Telkens namen de ouderen standpunten in ten aanzien van het beleid, leeftijdsgenoten, andere generaties en anderen betrokkenen. Terwijl de eerste edities Limburgse aangelegenheden waren, groeide het in 1993, bij de oprichting

van het Vlaams Ouderen Overlegkomitee uit tot een Vlaams gebeuren met een grotere uitstraling. Het is de spreekbuis geworden van 18 ouderenorganisaties, maar ook van de niet-georganiseerde senioren. Het gaat in het totaal over ruim 1.630.000 senioren. Dankzij het Ouderenparlement verloopt de toegang tot ministeries en kabinetten gemakkelijker.

2. Het model

Stap 1 - Interne taakverdeling

Eén educatieve medewerkster concentreert zich op het inhoudelijke gedeelte. Voor de uitvoering van praktische en administratieve taken wordt een tijdelijke administratieve kracht aangetrokken. Een derde beroepskracht neemt de coördinatie van het geheel ter harte.

Stap 2 - Opmaken van het draaiboek

De coördinator onderscheidt diverse terreinen: financiën, contacten met secretariaat en OOK vzw, onthaal, externe communicatie, logistieke uitrusting. Zij inventariseert de taken en koppelt die aan een profiel en een timing. Intern wordt beslist om voor de taken binnen elk terrein twee 'vrijwillige senioren' in te zetten. Samen vormen zij de werkgroep 'praktische organisatie Ouderenparlement'.

Stap 3 - Intake-gesprekken met vrijwilligers

De coördinator maakt, binnen het 'vrijwilligersbestand' van Impact, een selectie van vrijwilligers die passen bij de profielen. Vervolgens worden die vrijwilligers bevroegd naar hun interesse. De coördinator geeft info over duur en inhoud van het engagement. Van meet af benadrukt ze dat ze eindverantwoordelijkheid verwacht en maakt een afspraak voor een eerste samenkomst.

Stap 4 - Eerste samenkomst met de vrijwilligers

De educatieve medewerkster maakt duidelijk wat het Ouderenparlement 2001 is, waarom het thema 'ouderen en digitalisering' gekozen werd en hoe ze werkt aan de inhoudelijke uitwerking. Aansluitend overloopt de coördinator gedetailleerd het draaiboek, de bevoegdheid van de werkgroep, welke overlegmomenten voorzien zijn, op welke ondersteuning de vrijwilligers kunnen terugvallen en wat hun rechtspositie is.

Stap 5 - Samenkomsten van de werkgroep

De werkgroep komt, gedurende een half jaar, om de drie weken samen om te vergaderen (2 à 3 uur). De samenkomsten worden begeleid door de coördinator met als doel: informatie-uitwisseling over de stand van zaken, bespreking van overlappingen, bijsturing van taken, planning tot aan de volgende vergadering. Iedere bijeenkomst wordt afgerond met een informele ontmoeting (met klein hapje en een drankje) in functie van de groepsbinding. Tussen de samenkomsten werken de verantwoordelijken op hun terrein zelfstandig verder. Dit kan omdat de vrijwilligers gekozen werden op basis van hun know how en ervaring.

Stap 6 - Tijdelijke uitbreiding van de groep

Voor de dag zelf en de dagen ervoor wordt de werkgroep uitgebreid met een 20-tal vrijwilligers (senioren). Zij leveren vooral waardevol werk bij het klaarmaken van de deelnemersmappen, de organisatie van het onthaal en de workshops. Met hen wordt een drie-tal weken voor het Ouderenparlement een vergadering belegd waarop ze informatie krijgen over het gebeuren en de concrete invulling van hun taken.

Stap 7 - Sturing van de vrijwilligers op de dag zelf

De coördinator maakt een apart draaiboek met een overzicht van alle taken. De taak van de coördinator beperkt zich tot het bewaken van de uitvoering; omdat iedereen al weet wat er verwacht wordt, is weinig sturing nodig. Op het einde van de dag worden de vrijwilligers uitgenodigd op de receptie, waar zij in de bloemetjes worden gezet en een aandenken krijgen als dank voor hun inzet.

Stap 8 - Evaluatie

Alle leerpunten bij de voorbereiding worden door de groep op een rijtje gezet tijdens de evaluatiesamenkomst.

3. De evaluatie

Het werken met een tijdelijke werkgroep kan een succes genoemd worden. Dit heeft veel te maken

met het grote engagement van de senioren-vrijwilligers. Uit de evaluatie onthouden we volgende aandachtspunten.

- i.v.m het draaiboek
 - geen duo's; sommige ouderen hebben het moeilijk om buiten formele overleg-structuren samen te werken;
 - een nog meer uitgesplitste taakverdeling;
 - een deeldomein toevoegen: fundraising of het uitbesteden aan derden;
 - aan alle taken een concrete naam koppelen;
 - netwerkplanning: systeem waarbij duidelijk getimed wordt wanneer verricht moeten zijn, ook ten aanzien van derden (dit voorkomt dat de werkdruk op het einde te groot is)
- i.v.m. de samenkomsten
 - regelmatig samenkomen is nodig (overlappingen vermijden)
 - een vaste agenda per samenkomst
 - een snelle en concrete verslaggeving
 - telkens een globale stand van zaken van de financiën geven

4. Leerpunten

De oudere vrijwilliger

De aandachtige lezer zal merken dat de gehanteerde werkwijze op maat is van wat 'mensen' vandaag verwachten in het vrijwilligerswerk. En als we zeggen 'mensen', bedoelen we oud én jong.

Heel wat oudere vrijwilligers engageren zich als 'klassieke' vrijwilliger, vanuit een lang en breed engagement maar, heel wat ouderen passen ook in het profiel van de 'nieuwe vrijwilliger':

- ze willen zich inzetten op basis van interesse en know how
- ze zijn het best te motiveren voor duidelijke en in tijd afgebakende engagementen
- ze worden aangetrokken tot organisaties waarin efficiënt gewerkt wordt
- ze willen (bij)leren, groeien in hun vrijwilligerswerk
- ze zijn geïnteresseerd in een engagement met een maatschappelijke relevantie

Onze ervaring leert dat inzake vrijwilligerswerk ouderen doorgaans niet zoveel verschillen van andere generaties. Misschien zoeken oudere vrijwilligers wel iets meer kansen tot (informele) ontmoeting. Vrijwilligerswerk is voor hen ook meer dan voor andere 'generaties' een middel tot zingeving, tot verbondenheid, tot maatschappelijk meetellen ... Vrijwilligerswerk vangt behoeften op

die niet meer ingevuld worden door het wegvallen van arbeid en door het lege nest.

Wat ouderen doorgaans niet willen is dat organisaties hen aantrekken louter op basis van hun beschikbare tijd en leeftijd. Ze willen aangesproken worden op hun interesse, kennis, aandacht voor zachte waarden, betrokkenheid op de maatschappij en op de mens, kortom: op hun door de jaren heen opgebouwd menselijk kapitaal.

Oudere vrijwilligers in het sociaal-cultureel werk

Voor een organisatie uit het sociaal-cultureel werk met volwassenen (zoals Impact vzw) heeft het werken met oudere vrijwilligers, in het kader van de organisatie van een activiteit zoals het Ouderenparlement, een extra dimensie. Vrijwilligers worden ook bekeken als deelnemers. Door zich op deze wijze te engageren krijgen ouderen inzicht in diverse aspecten van de organisatie van een grote activiteit. Ze leren tevens een aantal vaardigheden en technieken aan: folders en persartikels maken, persontmoeting organiseren, interview geven, onderhandelen (rond catering, accommodatie, subsidies), begroting en afrekening opmaken, decoropbouw, ... Ook kunnen ze zich bekwamen in de voorwaarden voor een samenwerking in teamverband: opmaken van draaiboek, engagementen verdelen, afspraken maken en respecteren, openheid, goed omgaan met territoria, verantwoordelijkheden nemen. Kortom: het werken aan de activiteit is voor de vrij-

willigers/deelnemers een leerproces. De coördinator is de vormingswerker, die dit educatieve proces begeleidt. Het is op basis van deze manier van werken dat Impact genoemd werd als 'good practice' bij het onderzoek van Prof. Baert (Centrum voor Sociale en Beroepsagogiek, K.U.Leuven, 2002) naar de omschrijving van het begrip 'sociaal-culturele methodiek', dat centraal staat in het decreet over het sociaal cultureel werk met volwassenen van 02/04/03.

Het Ouderenparlement in cijfers

De organisatie van een Ouderenparlement is een arbeidsintensieve (en dus kostelijke) bezigheid. De opzet, de doelstellingen en de uitstraling ervan overstijgen deze van 'een studiedag'. Dat ook het Ouderenparlement 2001 rond het thema 'ouderen in de digitale samenleving' een arbeidsintensieve aangelegenheid was illustreerden volgende cijfers:

- **3639 arbeidsuren** van professionele en vrijwillige medewerkers;
- **4985 kilometers** gereden door professionele en vrijwillige medewerkers;
- 375 telefoongesprekken, faxen of e-mails;
- 40.500 vellen briefpapier;
- 2250 enveloppen
- 22.540 copies;
- een totaal bedrag aan postzegels van 49.335 bef.

KBC-Beleggingsservice

Bank & Verzekering

we hebben het voor u

Word kind aan huis.

De beurs? Lijkt u wel wat. Maar hoe begint u eraan? De oplossing ligt bij u om de hoek. Het KBC-bankkantoor in uw buurt. Daar staan beleggingsadviseurs voor u klaar. Die u raad geven en uw portefeuille samenstellen. Zodat u zich helemaal thuisvoelt. Bij KBC. Maar vooral: op de beurs. Kom langs voor een gesprek. En vraag de brochure KBC-Beleggingsservice. www.kbc.be/beleggers

E en geval apart

50-plus bij inspraakbevordering

FRANK DEBAERE

STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK WEST-VLAANDEREN

Het West-Vlaams Overleg Adviesraden van Senioren (WOAS) is een wel heel bijzondere organisatie waarin 50-plussers actief zijn. WOAS werd in 1994 opgericht in de schoot van Provincie West-Vlaanderen met als doel de inspraak en participatie van ouderen te bevorderen.

Dit doen ze onder andere door de oprichting van nieuwe seniorenadviesraden te stimuleren en de kwaliteit van de bestaande seniorenadviesraden te bevorderen. WOAS overkoepelt ouderen, betrokken bij het lokaal ouderenbeleid, in 5 regionale kernen. Binnen deze kernen is het de bedoeling onderling informatie en ervaring uit te wisselen en zo inspiratie op te doen voor de eigen werking. Een afvaardiging uit iedere regionale kern vormt de Provinciale Stuurgroep.

WOAS is een organisatie van en voor senioren.

In die optiek vormen de vrijwilligers het bestuur van de regionale kernen en de Provinciale Stuurgroep en bepalen ze mee de krijtlijnen van het WOAS. Een aantal 50-plussers werd opgeleid als seniorenconsulent. Deze consulenten staan mee in voor de kwaliteitsvolle werking van de regionale kernen. Recent werden 2 vrijwilligers opgeleid om gemeenten te begeleiden bij het opzetten van een gemeentelijk behoefteonderzoek als basis voor een ouderenbeleidsplan. Op regelmatige tijdstippen wordt praktische vorming gegeven over beleidsplanning, adviesverstrekking en samenwerking.

Binnen WOAS is momenteel een kern van zo'n tweehonderd vrijwilligers actief. Allen zijn 50-plussers.

Wij hadden een gesprek met Lieve Desender (Voorzitter WOAS) en Norbert Dutry (Seniorenconsulent) die beiden deel uitmaken van de Provinciale Stuurgroep.

Is het voor WOAS essentieel dat het vrijwilligerswerk door 50+ gedaan wordt? Zouden jongere vrijwilligers dit ook kunnen doen?

Hier verschillen beiden van mening. Waar Norbert stelt dat idealiter ook jongeren zouden kunnen meewerken, vindt Lieve het gezien de problematiek aangewezen dat 50 plussers dit vrijwilligerswerk opnemen.

Er zijn weliswaar een aantal jongeren als adviseerende beroepskracht bij WOAS betrokken, maar jonge vrijwilligers kunnen zich volgens Lieve beter engageren in Jeugd-, Sport- en Cultuurraden.

Opvallend is wel dat beiden nog andere engagementen opnemen buiten de seniorensector. Norbert zet zich bijvoorbeeld actief in voor de tennisvereniging van Roeselare. En Lieve is niet alleen actief in WOAS en in de seniorenvereniging KBG, maar ook in de plaatselijke parochie, en het Centrum Algemeen Welzijnswerk Middenkust. Om maar te zeggen, aldus Norbert, dat 50-plussers zich ook kunnen inzetten in verenigingen en organisaties waar in hoofdzaak jongeren en 40-plussers lid zijn.

De campagne van Minister Byttebier richt zich tot de 50-plusser als vrijwilliger. Wat is volgens u de meerwaarde van de 50-plusser?

Op deze vraag geven Lieve en Norbert aarzelend antwoord. Op waarde en meerwaarde valt immers geen leeftijd te kleven. Na enig aandringen halen beiden aan dat 50-plussers wellicht hun levenswijsheid en –ervaring kunnen inbrengen én hun beroepservaring. En vooral, beklemtonen beiden, veel 50 plussers hebben gewoon meer vrije tijd dan jongeren!

Kan de overheid volgens u iets doen om vrijwilligerswerk door 50-plussers te bevorderen?

Hierover zijn Lieve en vooral Norbert heel duidelijk. Er moet dringend een statuut voor de vrijwilliger komen. Norbert denkt hierbij aan het wegwerken van de belemmerende administratieve verplichtingen

voor 50-plussers om vrijwilligerswerk te mogen aanvatten en aan een betere fiscale regeling voor onkostenvergoedingen. Neemt de overheid hierin geen initiatief, dan dreigen de toekomstige 50-plus vrijwilligers af te haken en kan er geen beroep gedaan worden op de zee van tijd en ervaring die zij aan onze samenleving kunnen schenken.

Lieve voegt daar, tot onze tevredenheid, aan toe, dat de overheid ook de Steunpunten Vrijwilligerswerk financieel moet blijven ondersteunen. Ze ziet voor die Steunpunten een belangrijke rol weggelegd bij het promoten van het vrijwilligerswerk, het vormen van vrijwilligerswerk en het begeleiden van vrijwilligers die op zoek zijn naar vrijwilligerswerk. Deze ondersteuning komt alle vrijwilligers en dus ook de 50-plussers ten goede.

Het belang van engagement & participatie

PROF. DR. DOMINIQUE VERTÉ

VAKGROEP AGOGIEK (AGOG)

FACULTEIT PSYCHOLOGIE EN EDUCATIEWETENSCHAPPEN VUB

Vrijwilligerswerk is een belangrijk en verspreid maatschappelijk fenomeen. In Vlaanderen blijkt immers dat 20 % van de bevolking zich vrijwillig inzet voor elkaar of voor hun omgeving.

Hoewel vrijwilligerswerk nog weinig formele ondersteuning kent door de overheid, houdt hun inzet belangrijke delen van de samenleving draaiende.

Algemeen wordt vrijwilligerswerk gedefinieerd als 'een activiteit met onverplicht karakter ten behoeve van anderen of van de samenleving die onbezoldigd in min of meer georganiseerd verband wordt verricht door een natuurlijk persoon' (Knops 2001, 24).

Hoewel onderzoek aangeeft dat sociaal kapitaal in het algemeen en maatschappelijke participatie in het bijzonder een dalende trend vertonen in de meeste geïndustrialiseerde landen, blijkt de aandacht voor deze fenomenen de laatste tijd toegenomen.

Uit verschillende onderzoeken kunnen we afleiden dat vrijwilligerswerk op verschillende niveaus zeer belangrijke functies vervult, en het belang ervan door de evolutie binnen onze maatschappij alleen nog maar gaat toenemen.

Op **microniveau** draagt vrijwilligerswerk voor de individuele vrijwilliger bij tot o.a. persoonlijke ontwikkeling, de inbedding in sociale netwerken, het wegwerken van achterstanden en het verbeteren van sociale vaardigheden.

Op **mesoniveau** maakt vrijwilligerswerk het voor vele organisaties mogelijk te overleven en hun functies uit te voeren met beperkte middelen. Een goed zicht op het profiel van deze vrijwilliger is dan ook noodzakelijk voor de rekrutering en het behoud van deze vrijwilligers.

Op **macroniveau** heeft vrijwilligerswerk, als meest actieve vorm van middenveldparticipatie, belangrijke maatschappelijke functies. Ze draagt bij tot een meer leefbare maatschappij met actieve, democratische en vertrouwende burgers. Voor de overheid lijkt hier dan ook een belangrijke rol weggelegd: het stimuleren van deze vormen van actief burgerschap.

Drie andere tendensen in de hedendaagse maatschappij: de latere toetreding op de arbeidsmarkt door het langer studeren, de toenemende werkloosheid en de stijgende levensverwachting (waardoor mensen langer leven na hun pensionering), zorgen ervoor dat veel mensen naast hun professionele leven nog meer tijd overhouden.

Er is meer ruimte om deze tijd nuttig in te vullen door o.a. vrijwilligerswerk. Mensen zullen ook meer op zoek gaan naar zinvolle invullingen van deze toegenomen vrije tijd (Lammertyn, 1996). Vrijwilligerswerk wordt daarom steeds belangrijker. **Werkloosheid wordt iets gemakkelijker om dragen wanneer men zijn voldoening kan halen uit vrijwilligerswerk en tevens maakt men via de hier verworven competenties een grotere kans op herintrede op de arbeidsmarkt.**

Dat vrijwilligerswerk geen marginaal fenomeen is, bleek uit de studie van Elchardus, Hooghe en Smits (Tor 98). Ongeveer één op vijf Vlamingen (19 % van de 1.341 bevroegde respondenten) bleek ooit vrijwilligerswerk te doen. Vrijwilligers besteden gemiddeld 3.6 uur per week aan vrijwilligerswerk (Elchardus, Hooghe en Smits, 1999).

De socioloog Ulrich Beck (1986) schetst echter het beeld van de risicomaatschappij, waarbij de toename van kennis leidt tot nieuwe, grootschalige risico's. De nadruk komt hier te liggen op individuele verantwoordelijkheid door een verminderde sociale structurering en het wegvallen van traditionele referentiekaders. Bijgevolg kunnen we stellen dat de vrijwilliger in de risicomaatschappij geconfronteerd wordt met een steeds grotere nadruk op individuele verantwoordelijkheid. Die individuele verantwoordelijkheid zorgt ervoor dat men eigen keuzes gaat maken. **Vrijwilligers gaan zich niet automatisch inzetten voor een vorm van vrijwilligerswerk, maar gaan een afgewogen keuze maken om zich in te zetten voor een specifieke organisatie** (Stevens, 2001).

Volgens Rosanvallon kunnen sociale instituties zoals onderwijs maar ook vrijwilligersorganisaties, zorgen voor sociale structurering en veiligheid, doordat ze het keuzeproces van individuen gaan beïnvloeden. Netwerken helpen individuen om actief deel te nemen aan de samenleving, aanpassing aan de sociale structuren te vergemakkelijken, achterstanden weg te werken en sociale vaardigheden te verbeteren. (Van Boxtel, 2002). **Vrijwilligerswerk maakt dat individuen in netwerken functioneren die hen deze voordelen kunnen bieden.**

Vrijwilligerswerk kan voor de betrokkenen een beïnvloedend effect hebben naar ideeën, opinies, aspiraties, smaken, ... Culturele verschillen lopen volgens Rosanvallon steeds meer volgens de lijnen van verschillen in socialisatie. Dat middenveldorganisaties een heilzaam effect kunnen hebben

op hun leden, werd afdoende bewezen door Elchardus, Hooghe en Huyse (2001).

Zij stellen dat het verenigingsleven een grote rol heeft in het opbouwen en instandhouden van het sociaal weefsel (o.a. Putnam). Dit sociaal weefsel kan een dam opwerpen tegen de opmars van individualistische en antidemocratische gevoelens en houdingen (Elchardus, Hooghe & Huyse, 2001). Uiteraard vervullen verenigingen deze rol niet alleen, ook onderwijs en de wijze waarop de overheid functioneert bepalen in grote mate het vertrouwen, de democratische waardepatronen, enz. van de burger. **Verenigingen en dus vrijwilligerswerk zouden zo bijdragen aan de kwaliteit van de samenleving en tot de vorming van democratische attitudes en pro-sociale houdingen** (Hooghe & Stolle, 2002).

Voor organisaties zelf vervult vrijwilligerswerk dikwijls een levensnoodzakelijke functie. Zonder de vrijwillige inzet van velen kunnen zij dikwijls hun functies niet waarmaken. Een tekort aan middelen wordt immers vaak gecompenseerd door de belangeloze inzet van vrijwilligers.

Ook op oudere leeftijd blijkt vrijwilligerswerk niet aan belang in te moeten boeten. **Senioren die participeren in het vrijwilligerswerk blijken zich niet alleen beter te voelen dan hun leeftijdsgenoten die geen vrijwilligerswerk verrichten, zij zijn maatschappelijk beter geïntegreerd en beschikken doorgaans over meer uitgebreide sociale netwerken.**

Senioren, gesocialiseerd voor 1930 blijken daarenboven niet alleen meer te participeren in het verenigingsleven, zij zetten zich blijkbaar ook meer vrijwillig in voor elkaar of de samenleving. Ook bij senioren is het verrichten van vrijwilligerswerk erg sterk gerelateerd aan de participatie in het verenigingsleven.

Na de leeftijd van 75 jaar blijkt de participatie in vrijwilligerswerk geleidelijk af te nemen. Mobiliteits- en gezondheidsproblemen liggen aan dit laatste ten grondslag.

Zoals in andere segmenten van de samenleving blijkt ook de jonge generatie gepensioneerden minder geneigd om maatschappelijk te participeren en vrijwilligerswerk te verrichten dan hun voorgangers.

In een onderzoek bij jonggepensioneerden (Koninckx, Verté, Ponjaert, 1996) bleken heel wat senioren vrijwilligerswerk te verrichten in de ziekenzorg. Ziekenbezoek en klusjes opknappen voor

zieken of eenzamen prijken bovenaan. Ook blijken heel wat jong gepensioneerden betrokken te zijn bij het begeleiden van mindervaliden of bij de werking van een rusthuis.

Steeds meer jong gepensioneerden zetten zich belangeloos in voor buurtwerking, voor minder mobiele of eenzame bejaarden.

Ruim 10 % van de jong gepensioneerden die vrijwilligerswerk verrichten, nemen een functie op in het bestuur van een vereniging, werken mee aan gemeentelijke acties (vb. week van de derde leeftijd, 11-11-11-actie, ...) of liefdadigheidsprojecten (Levenslijn, Kom op tegen Kanker, liefdadigheidskoers,).

Dit onderzoek gaf ons niet alleen een aantal opmerkelijke inzichten inzake de participatie van jonge senioren aan vrijwilligerswerk, maar gaf ook aanleiding tot een aantal aanbevelingen inzake het rekruteren van jonggepensioneerden.

Een eerste aanbeveling betreft de politiek inzake informatieverbreiding.

Om jonggepensioneerden te kunnen overhalen om vrijwilligerswerk te verrichten, is het noodzakelijk dat zij geïnformeerd worden omtrent vrijwilligerswerk. Het is belangrijk dat dit gebeurt vóórdat de mensen op pensioen zijn, of in de periode onmiddellijk na de pensionering. Eens het pensioen in zicht, blijken senioren bezig hun leven zinvol te heroriënteren. Senioren blijken nog moeilijk te motiveren om nieuwe activiteiten op te nemen eens zij een keuze gemaakt hebben.

Informatieverbreiding door middel van aantrekkelijke en ruim verspreide brochures blijkt vooral zinvol voor senioren die geen lid zijn van een vereniging. Senioren die vrijwilligerswerk verrichten, zijn echter meestal ook lid van een vereniging, het vaakste lid van een gepensioneerd-organisatie. Voor de rekrutering wordt dan ook best gewerkt via bestaande netwerken, bestaande organisaties.

Bovendien blijkt dat persoonlijke contacten het meest efficiënt zijn voor de rekrutering van nieuwe participanten. Dit blijkt in het bijzonder belangrijk te zijn voor alleenstaanden, omdat deze mensen (1) minder geïntegreerd zijn in het maatschappelijke leven en (2) de drempel voor hen blijkbaar vaak te hoog is om zichzelf spontaan aan te bieden.

Aantrekken van vrijwilligers veronderstelt duidelijk geformuleerde doelstellingen. Al te vage voor-

stellingen van vrijwilligerswerk kunnen senioren weinig bekoren. Zij wensen vooraf duidelijk te weten waar ze aan toe zijn. Zo is het belangrijk dat projecten die senioren kunnen aanbelangen zo concreet mogelijk omschreven worden.

Daarbij dient echter rekening gehouden met een aantal gevoeligheden van jonggepensioneerden. Zij wensen niet gerekruteerd te worden op basis van hun leeftijd. Hier geldt immers het principe 'iedereen wil lang leven, maar niemand wil als oud bestempeld worden'. Senioren willen aangesproken worden op hun interesses en hun competenties, niet op hun leeftijd.

Een tweede belangrijke aanbeveling betreft het engagement.

Hoewel in deze leeftijdscategorie nog vaak de 'vrijwilliger oude stijl' - de vrijwilliger die zich quasi levenslang engageert - voorkomt, blijkt ook bij jong-senioren de postmoderne vrijwilliger in opmars. Deze laatste wordt gekenmerkt door een eerder beperkt engagement. Zij willen duidelijk weten hoeveel tijd zij dienen te investeren en voor hoelang. Vrijwilligerswerk wordt dan ook best aangeboden in de vorm van projectwerk, met een duidelijke begin- en einddatum.

De postmoderne vrijwilliger wil ook weten wat van de organisatie kan verwacht worden, hoe de taakinvulling zal zijn en in welke de activiteiten voor hem of haar zin geven aan hun leven. Zij maken als het ware een kostenbaten analyse op. Zij willen bovendien zelf een vinger in de pap wat de organisatie van de activiteiten betreft.

Bovendien blijkt dat heel wat jongsenioren moeite hebben met de vrijblijvende contacten, waarbij senioren als consumenten en de verenigingen als organisatoren optreden. Zij wensen actiever bij de organisatie betrokken te worden en vinden bijvoorbeeld dat het bestuur van gepensioneerd-organisaties moet verjongd worden. Jonggepensioneerden zijn immers mondig en wensen, wanneer zij zich engageren, ook mee te beslissen.

Een derde aanbeveling betreft de uitbouw van een sociaal buurtweefsel.

Verrichten van vrijwilligerswerk hangt immers nauw samen met maatschappelijke participatie in het algemeen en met positieve ervaringen in de woonomgeving in het bijzonder.

Respondenten die actief betrokken zijn in hun woonomgeving vertonen ook een positieve attitu-

de ten opzichte van het verenigingsleven en zijn eerder betrokken in het vrijwilligerswerk.

Het lijkt ons dan ook wenselijk de nodige aandacht te besteden aan de uitbouw van een sociaal weefsel in de onmiddellijke woonomgeving. Zo kan een participatiecultuur ontwikkeld worden, waardoor jongsenioren ook sneller geneigd zullen zijn aan diverse activiteiten in het vrijwilligerswerk deel te nemen.

Bonden van gepensioneerden kunnen dit echter niet alleen realiseren. De uitbouw van een sociaal weefsel veronderstelt immers dat de lokale actoren (gemeentebesturen, provinciebesturen en bonden) samenwerken en dat de ontwikkeling ervan een geïntegreerd deel uitmaakt van een globaal (lokaal) ouderenbeleid.

Verenigingen met diverse oriëntatie, maar vooral bonden van gepensioneerden moeten hierin een voortrekkersrol spelen.

Besluit

Om gepensioneerde vrijwilligers te rekruteren kan men best rekening houden met een aantal stelregels:

1. allereerst is het belangrijk dat de mensen goed geïnformeerd worden over het bestaan van vrijwilligerswerk (brochures, affiches, ...) en op het juiste moment (rond de leeftijd van pensionering, wanneer ze hun leven moeten 'herinrichten')
2. daarna moeten ze ook daadwerkelijk aangesproken worden, dit kan best gebeuren door middel van lokale netwerken (buren, kennissen, belangrijke personen uit de buurt, verenigingsleven), dus via persoonlijke contacten
3. men moet zorgen dat de activiteiten voldoende aanspreken
4. de rekrutering kan best gedifferentieerd worden; men zou men bv. in verschillende regio's een stuurgroep(je) kunnen oprichten om de aanpak af te sturen op de plaatselijke situatie (bv. samenwerking met invloedrijke verenigingen, centra in de buurt, ...).

Bibliografie

- Beck, U. (1986) *Risikogesellschaft: Auf dem Weg in eine andere Moderne*. Frankfurt am Main: Suhrkamp
- Bouckaert, S., & Van Buggenhout, B. (2002). *Een juridische verkenning van de grijze zone tussen vrijwilligerswerk en professionele arbeid*. Brussel: Koning Boudewijnstichting
- De Corte, S., & De Lannoy, W. (2001). 99 keer Brussel: een woontypologie. In: Witte, E. & Mares, A. (ed.). *19 keer Brussel*. Brusselse Thema's 7. Brussel: VUBPRESS
- De Lannoy, W., & Lammens, M. (1999). Brusselaars in de jaren negentig : een demografische doorlichting. In: Frantzen, P. *Nederlandstalige Brusselaars in een multiculturele gemeenschap*. Brussel: VUBPRESS
- De Rycke, L., Swyngedouw, M., & Phalet, K. (1999). De subjectieve ervaring van discriminatie: een comparatieve studie bij Turken, Marokkanen en laagopgeleide Belgen in Brussel. In: Swyngedouw, M., Phalet, K., & Deschouwer, K. (red.). *Minderheden in Brussel: Sociopolitieke houdingen en gedragingen*. Brussel: VUBPRESS
- D'hondt, A.S. (2001). De taalverhoudingen binnen een Brussels netwerk van Duitse EU-ambtenaren: wat met het Nederlands?. In: Witte, E. & Mares, A. (ed.). *19 keer Brussel*. Brusselse Thema's 7. Brussel: VUBPRESS
- Elchardus, M., Hooghe, M., & Smits, W. (1999). *Participatie in Vlaanderen: Een beschrijving van de deelname aan het verenigingsleven en het vrijwilligerswerk in Vlaanderen*. Brussel
- Elchardus, M., Hooghe, M., & Huyse, L. (2001). *Het maatschappelijk middenveld in Vlaanderen: Een onderzoek naar de sociale constructie van democratisch burgerschap*. Brussel: VUBPRESS
- Hooghe, M. & Stolle, D. (2002) Sociaal kapitaal: een taak voor het verenigingsleven? *Vorming: Vaktijdschrift voor volwasseneneducatie en sociaal-cultureel werk*. Brussel, 17, 415-424
- Janssens, R. (2001). Over Brusselse Vlamingen en het Nederlands in Brussel. In: Witte, E. & Mares, A. (ed.). *19 keer Brussel*. Brusselse Thema's 7. Brussel: VUBPRESS
- Knops, G. (2001). *Vrijwilligerswerk: wat kan, mag en moet, een concrete stand van zaken*. Brussel: Koning Boudewijnstichting
- Knops, G., & Pissart, F. (2001). *Elementen voor een beleid inzake vrijwilligers en vrijwilligerswerk*. Brussel: Koning Boudewijnstichting.
- Lammertyn, F. (1996). Maatschappelijke veranderingen en motivatie van vrijwilligers. In: Lammertyn, F. *Studiedag Vrijwilligers en vrijwilligerswerk in Vlaanderen* (p. 7-13). Brussel: Centravoc
- Notten, A.L.T. (2002). Zin en onzin van het multiculturalisme: Enkele sociaal-agogische aspecten van interculturele communicatie. In: Elias, W., & Vanwing, T. (red.) *Vizier op Agogiek*. Leuven: Garant
- Putnam, R. (2000). *Bowling Alone*. New York: Simon & Schuster
- Rosanvallon, P. (1995) *La nouvelle question sociale: Repenser l'état-providence*. Paris : Seuil
- Stevens, F. (2001). Vive les différences. In: Van Bouchaute, B., Van de Walle, I., & Verbist, D. *Strax. Jeugdwerk verkent de toekomst*. Leuven: Garant
- Van Boxtel, R. (2002) De taal van de stad. In: Van den Brink, G., de Brock, T., Chessa, T., Donkers, A., van der Hoek, T., Petri, J., et al. *Jongeren en grotestadsproblematiek*, Leuven: Garant
- Koninckx, E., Verté, D., Ponjaert-Kristoffersen, I., "Wat na 55 ? Onderzoek naar de kwaliteitsverbetering van de werking van de seniorenbonden in Limburg", onderzoeksrapport i.o.v. de verbonden van gepensioneerden en de Provincie Limburg, sept. 1997
- Verté, D., Ponjaert-Kristoffersen, I., "Rapport 'Project Sociale Participatie van Senioren te Brugge", nov. 1997, pp.80

de website voor sociale samenhang

Actiewijzer: cybertrefpunt voor mensen die samen hun straat, buurt, dorp of stad nieuw leven willen inblazen en zich sociaal/maatschappelijk willen engageren.

Even recapituleren

Een aantal grote middenveldorganisaties sloeg vorig jaar de handen in elkaar om sociale samenhang op de agenda te plaatsen, een élan dat door de Koning Boudewijnstichting werd aangegrepen om een website te lanceren. Het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk kreeg de opdracht een gebruiksvriendelijke website in elkaar te steken, die bezoekers stimuleert om zich te engageren in de samenleving.

Hoe vind ik subsidies en andere info

De website wordt een ontmoetingsplaats voor mensen die op één of andere manier samen een actie willen ondernemen die hun straat, wijk, dorp of stad nieuw leven kan inblazen. Op de website vind je niet alleen praktische informatie over bvb. subsidies en hoe publiciteit maken voor je actie, maar ook voorbeelden van geslaagde acties, een discussieforum en een activiteitenkalender. Interessant is ook dat gebruikers na een simpele registratieprocedure zelf informatie kunnen invoeren. Uiteraard is er een webredactie die erover waakt dat er geen commerciële, partijpolitieke of op enige manier discriminerende informatie online komt.

Goed om weten:

www.actiewijzer.be heeft ook een wedstrijd.

Maandelijks wordt de beste inzending (deelname aan het forum, vraag of aanbod, activiteit, tip, praktijkvoorbeeld) bekroond.

Via de maandelijkse gratis elektronische nieuwsbrief word je op de hoogte gehouden over de uitslag van de wedstrijd en al het nieuws op de website.

Databank van positief nieuws

Bedoeling is dat deze website uitgroeit tot een databank van positief engagement.

Internet is immers niet alleen een handig communicatiemiddel, maar ook een alternatief nieuwsmiddeel dat informatie brengt die de gewone commerciële media niet meer interessant vinden. Positief nieuws over maatschappelijke engagement haalt zo bijvoorbeeld zelden of nooit de krant. Een geslaagd buurtfeest heeft blijkbaar veel minder nieuwswaarde dan een tragisch verkeersongeval of een moord. Overal in ons land worden constant kleine en grote positieve acties op touw gezet. **www.actiewijzer.be** wil die initiatieven de aandacht geven die zij verdienen.

www.actiewijzer.be is een initiatief van de Koning Boudewijnstichting en het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw in het kader van het Platform voor Sociale Samenhang. Gratis actiewijzer-postkaarten kan je bestellen op info@actiewijzer.be

B asiscursus

Vrijwilligerswerk organiseren

ANN DUYSTERS

Het Provinciaal Steunpunt Vrijwilligerswerk Antwerpen heeft een aanbod uitgewerkt over het managen van vrijwilligers, voor personen die het vrijwilligerswerk binnen hun organisatie sturen of in de toekomst willen uitbouwen.

Methodiek

Vrijwilligerswerk kent een grote verscheidenheid en toch komen overal gelijkaardige problemen naar boven. Vele problemen kunnen in gelijk welke organisatie opgelost worden door een betere organisatie van het vrijwilligerswerk.

In de cursus wordt ingegaan op de manier waarop leidinggevenden met vrijwilligers omgaan en hoe zij het vrijwilligerswerk in hun organisatie aanpakken. Via zes thema's vergelijken we die werkwijze met andere organisaties en met een aantal modellen. De cursus laat zien waar een organisatie kan bijgestuurd worden en waar vrijwilligers beter ondersteund kunnen worden.

Er is veel ruimte voor ervaringsuitwisseling tussen de cursisten. Hierdoor krijgen we inzicht hoe diverse organisaties werken aan bepaalde thema's.

De cursisten leren van elkaar.

Dag 1 - Thema 1: organisaties en vrijwilligers
Thema 2: taakafbakeningen

Dag 2 - Thema 3: werving
Thema 4: vereisten en selectie

Dag 3 - Thema 5: motiveren
Thema 6: begeleiden

Wanneer?

3 maandagen: 10, 17 en 24 mei '04 - 9.30 tot 16.30

Door wie?

Fred Dhont, Docent Katholieke Hogeschool Leuven, Consultant Nexus vzw.

Waar?

Huis van de Sport

Boomgaardstraat 22, 2600 Berchem, 2° verdieping

Prijs?

Voor € 75,00 krijgt u een syllabus, deskundige begeleiding, een maaltijd en koffie.

U dient individueel in te schrijven via de inschrijvingskaart en door vooraf het inschrijvingsgeld te storten op rekening 035-1571151-83. Bij te veel deelnemers geldt de datum van inschrijving en wordt uw inschrijvingsgeld teruggestort.

Steunpunt Vrijwilligerswerk Provincie Antwerpen
Stichting Welzijnszorg Provincie Antwerpen VZW
Ann Duysters

Boomgaardstraat 22, bus 100, 2600 Berchem
Tel.: 03 240 61 65 Fax: 03 240 61 62
vrijwilligerswerk@provant.be

Met de steun van de Vlaamse Gemeenschap.

Inschrijvingskaart

Naam + Voornaam _____

Functie _____

Organisatie _____

Adres _____

Telefoon _____

E-mail _____

Weest deel te nemen aan de praktijkavond 'Pers, hoe spring ik ermee om?' op dinsdag 23 maart

Een vraag, thema of case die ik zeker behandeld wil zien: _____

Weest deel te nemen aan de basiscursus 'Vrijwilligerswerk organiseren' op 3 maandagen: 10, 17, 24 mei
En stort 75 EURO op rek.nr. 035-1571151-83, met vermelding van cursus vrijwilligerswerk, uw naam, organisatie.
Of faxen naar: 03 240 61 62, t.a.v. Ann Duysters.

Gelieve u ten laatste één week voor de cursus in te schrijven, zodat wij uw deelname nog kunnen bevestigen.
Bij te veel deelnemers geldt de datum van inschrijving en wordt uw inschrijvingsgeld teruggestort.

Onze erkenning om de volgende vijf jaar fiscaal aftrekbare attesten te mogen uitreiken, is in orde !!!

Elke gift van minimum € 30,00 op jaarbasis komt daarvoor in aanmerking.

Storten kan op rek.nr. 411-8057901-16 met vermelding 'Gift VSVw', waarvoor onze dank.

naam organisatie (hernemen zoals op het adresetiket aub):

eventuele naams- of adresverandering:

tijdschrift versturen

ter attentie van:

.....

.....

.....

.....

te betalen lidgeld (zie blz. 2) €

sector/werksoort van uw organisatie:

gemiddeld aantal vrijwilligers in de organisatie:

bestelbon

lidgeld 2003 betaald? ☐ ja ☐ nee	aantal	leden	niet-leden	totaal
lidgeld 2003 VSVw		zie hoger	—	
individueel abonnement tijdschrift		—	€ 10,00	
brochure Vuistregels		€ 2,00	€ 3,00	
stressballetjes		€ 1,00	€ 1,00	
rugzakjes		€ 1,00	€ 1,30	
gids Begeleide Inschakeling		€ 4,00	€ 5,00	
kalligrafie A3 poster (leden +5 gratis)		€ 0,40	€ 0,60	
kalligrafie postkaart		€ 0,40	€ 0,60	

totaal te betalen op rek.nr. 411-8057901-16 :

+ verzendingskosten

factuur, vrijgesteld van btw: ja nee

datum en handtekening:

HILDE WIJNANDT

Zorgdragen voor vrijwilligers ... enkele vuistregels

Vaak is zorgdragen vooral een kwestie van gezond verstand en kan al veel gerealiseerd worden met enkele kleine ingrepen maar hoe krijg je er zicht op? Een vrijwilligers-vriendelijke omgeving scheppen, is een haalbare kaart als je er energie en tijd wil voor vrijmaken maar hoe begin je daaraan of hoe doe je het beter?

Wij ontwikkelden een brochure die oog heeft voor het systeem, het interactief gebeuren tussen de vrijwilligers (onderling) en de organisatie. We vertrekken vanuit een basismodel "het magische prisma" van Professor Wildemeersch, dat aan de hand van voorbeelden wordt verduidelijkt.

Kalligrafie "waar een vrijwilliger is, is een weg"

Anna Van Damme van Het Schrijf Bedrijf in Wommelgem, ontwierp voor ons een artistiek aandenken. We bestelden het in 2 formaten:

- een A3 versie (posterkwaliteit/satimat) die we onder A4-omslag kunnen verzenden (dus met één vouw)

of die je ongevouwen kan komen afhalen in Berchem

- een afdruk op postkaartformaat (260 gr/m²)

Stressballetje - Wereldbol

Dit blauw-groene stressballetje van Ø 6 cm is een degelijk en speels cadeautje. Dankzij de lichte verhevenheden van de aarde ten opzichte van het water, blijft hij gemakkelijk liggen waar u hem hebben wilt en is hij altijd binnen handbereik, kan hij zelfs als presse-papier dienst doen.

Op de blauwe achtergrond, middenin de oceaan, staat de gezamenlijke informatie & vacature website, je zou hem dus ook als propaganda-materiaal kunnen verdelen.

Sleutelhanger - Rugzakje

Gele of groene rugzakjes met een sleutelring en een rits om kleine spullen of centen in op te bergen.

Het rugzakje staat symbool voor de rijke bagage die een vrijwilliger met zich draagt en graag ter beschikking stelt van anderen. Dat is een boodschap die de tand des tijds overleeft maar onze voorraad slinkt en op is op.

Ook op de rugzakjes staat de naam van de website www.vrijwilligerswerk.be gedrukt. Hoe meer we er kunnen van verspreiden, hoe meer kandidaten de weg naar het vrijwilligerswerk zullen vinden.

Gids Begeleide Inschakeling

"Kan een gerichte bemiddeling en begeleiding meer kansen op slagen bieden aan kandidaat-vrijwilligers met een verhoogde psychische kwetsbaarheid?" Deze gids probeert een genuanceerd en gestructureerd antwoord te geven, zowel aan de hulpverleners als aan de kandidaten. De verschillende etappes worden gedetailleerd beschreven, schematisch in beeld gebracht en ruimschoots geïllustreerd met voorbeelden. Wij hopen nog steeds dat mensen, gesteund door dit boekje, over de drempel geraken, hun koudwater-vrees overwinnen en het wagen om met elkaar op weg te gaan.

Bestelt u vijf exemplaren (als studie-/werkboek), krijgt u een zesde gratis.

OOST-VLAANDEREN

Naima Lafkioui
PAC Het Zuid Widrow Wilsonplein 2
9000 Gent
Tel. 09-267 75 44
Fax 09-267 75 99
vrijwilliger@oost-vlaanderen.be

VLAAMS-BRABANT

Myriam Philips
Provincieplein 1
3010 Kessel-Lo
Tel. 016 26 73 48
mphilips@vl-brabant.be

LIMBURG

Peter Vananderoye
Universiteitslaan 1
3500 Hasselt
Tel: 011-23 72 24
Fax 011-23 82 80
vrijwilligerswerk@limburg.be

WEST-VLAANDEREN

Frank Debaere
Provinciehuis, Boeverbos
Koning Leopold III-laan 41
8200 Brugge.
Tel. 050 40 34 87
Fax 050-40 31 07
frank.debaere@west-vlaanderen.be

ANTWERPEN

Stichting Welzijnszorg Provincie Antwerpen v.z.w.

Ann Duysters
Boomgaardstraat 22 bus 100
2600 Berchem
Tel. 03 240 61 65
Fax 03 240 61 62
vrijwilligerswerk@provant.be

BRUSSEL

Veerle Leroy, Johan Ponsaert
Treurenberg 24, 1000 Brussel
dinsdag, donderdag, vrijdag 10 tot 13 u
Tel. 02-218 55 16
Fax 02-218 71 66
hetpunt@busmail.net